

Begrippenlijst Persoonlijheidsleer

HOOFDSTUK 1	INTRODUCTIE
Trait-descriptive adjectives	Bijvoeglijke naamwoorden die gebruikt worden om persoonlijkheidstrekken te omschrijven
Persoonlijkheid	Een set van georganiseerde psychologische eigenschappen en mechanismen binnen een individu die zijn interacties met en aanpassingen aan de intrapsychische, lichamelijke en sociale omgeving beïnvloedt en over tijd in stand blijft
Psychologische eigenschappen	Zijn eigenschappen die beschrijven in welk opzicht mensen van elkaar verschillen
Neiging naar het gemiddelde	Deze eigenschappen beschrijven vaak het gemiddelde gedrag van een persoon
Psychologische mechanismen	Verwijzen naar het proces dat persoonlijkheid veroorzaakt. Mechanismen bestaan uit input, beslissingsregels en output
Binnen een individu	Betekent dat persoonlijkheid iets is dat een individu met zich meedraagt, over tijd en over situaties
Beïnvloedende krachten	Persoonlijkheid beïnvloedt hoe we ons gedragen t.ov. onze omgeving en wat we nastreven in het leven, en heeft zo invloed op ons leven
Persoon-omgeving interactie	Door verschillende persoonlijkheden interpreteren mensen hun omgeving anders en reageren ze anders
Menselijke aard	De eigenschappen en mechanismen van persoonlijkheid die typisch zijn voor ons soort en die (bijna) <i>iedereen</i> bezit
Individuele verschillen	Manieren waarin mensen op <i>sommige</i> andere mensen lijken
Groepsverschillen	Mensen in een bepaalde groep kunnen bepaalde persoonlijkheidseigenschappen gemeen met elkaar hebben
Nomothetisch	Het bestuderen van individuen als een verdeling van algemene karakteristieken over de populatie
Idiografisch	Het bestuderen van individuen als uniek individu
Dispositionele domein	Houdt zich bezig met (de meest belangrijke manieren) hoe mensen van elkaar verschillen
Biologische domein	Omvat alle biologische achtergronden van persoonlijkheid, zoals genetica en evolutie
Intrapsychische domein	Houdt zich bezig met mentale mechanismen van persoonlijkheid, zowel van het bewustzijn als onbewuste
Cognitieve-ervarings domein	Houdt zich bezig met cognitie en subjectieve ervaringen, zoals bewuste gedachten, gevoelens, opvattingen en verlangens. Het zelfconcept is hierbij erg belangrijk
Sociaal en cultureel domein	Gaat ervan uit dat persoonlijkheid (mede) wordt gevormd door sociale en culturele context
Aanpassingsdomein	Gaat over het feit dat persoonlijkheid een belangrijke rol speelt bij hoe we omgaan en ons aanpassen aan alle gebeurtenissen in ons leven
Goede theorie	Bereikt drie doelen in de wetenschap: <ul style="list-style-type: none"> - Is een gids voor onderzoekers - Organiseert eerdere bevindingen - Doet voorspellingen
Wetenschappelijke standaards voor het evalueren van persoonlijkheidstheorieën:	
- Comprehensiveness	Of de theorie alle feiten en observaties van dat domein verklaart (hoe meer verklaard, hoe beter de theorie)
- Heuristic value	Of de theorie leidt tot nieuwe ontdekkingen
- Testability	Of de theorie genoeg voorspellingen doet om de theorie empirisch te testen
- Parsimony	Of de theorie niet te veel voorwaarden en aannames bevat (hoe minder aannames, hoe beter de theorie)
- Compatibility and	Een goede theorie schendt geen wetten of principes van theorieën uit

integration across domains and levels	andere domeinen
---------------------------------------	-----------------

Hoofdstuk 2	METHODEN
Self-report data (S-data)	Informative die participanten verstrekken
Ongestructureerd	Open vragen
Gestructureerd	Ja/nee-vragen (of: waar/niet waar)
Likert-schaal	Van 1 tot 7, waarbij 1 staat voor het minst karakteristiek en 7 het meest karakteristiek
Experience sampling	Een methode waarbij participanten over langere tijd vragenlijsten invullen over een bepaald onderwerp
Observer-report data (O-data)	Wanneer observeerders informatie over de participant verstrekken
Inter-rater reliability	In hoeverre observeerders het onder elkaar eens zijn
Multiple social personalities	Het verschijnsel dat mensen meerdere gezichten hebben tegenover verschillende mensen: familie / vrienden / vijanden / collega's
Naturalistische observaties	Wanneer de observatie gebeurt in een voor de participant natuurlijke omgeving
Test (T-data)	Data die verkregen wordt in een standaard testsituatie
Projectieve technieken	Een T-data type waarbij de participant een standaard stimulus wordt getoond en deze moet omschrijven wat hij ziet
Life-outcome data (L-data)	Data van persoonlijke evenementen die publiekelijk toegankelijk zijn (zoals huwelijk, scheiding, kinderen laten registreren etc).
Repeated measurements	Als een test meerdere malen wordt gedaan om de betrouwbaarheid te verhogen
Response set / noncontent responding	Participanten letten bij het beantwoorden een vraag niet altijd alleen op de inhoud van de vraag
Acquiescence (ja-knikker)	De neiging om elke bevestigend te beantwoorden, ongeacht de vraag
Extreme responding	De neiging om elke vraag extreem bevestigend of ontkennend te beantwoorden, waarbij de middelste opties worden gebruikt
Social desirability	De neiging van participanten om te antwoorden zoals ze denken dat de ideale participant zou antwoorden om een goede indruk te maken
Forced-choice questionnaire	Wanneer de participant bij elke vraag een optie moet kiezen uit meerdere opties die gelijk zijn in 'social desirability-opzicht'
Validiteit	In hoeverre een test meet wat het hoort te meten
Oppervlakte validiteit	Of de test (of item) op het eerste gezicht lijkt te meten wat het behoort te meten
Criterion / voorspellende validiteit	Of een test criteria werkelijk kan voorspellen, dus dat ze buiten de test ook voorkomen
Convergente validiteit	Meet of een test correleert met andere meetmethodes waarmee het zou moeten correleren
Discriminant validiteit	Meet of een test juist <i>niet</i> correleert met andere meetmethodes waarmee het <i>niet</i> zou moeten correleren
Construct validiteit	Of een test meet wat het behoort te meten en <i>niet</i> meet wat het <i>niet</i> behoort te meten (breedste validiteit)
Theoretische constructen	Persoonlijkheidstrekken zijn theoretisch en niet in één voorbeeld uit te drukken of te laten zien
Generaliseerbaarheid	De mate waarin de resultaten in verschillende contexten hun validiteit behouden
Experimentele methoden	Worden gebruikt om uit te vinden of een variabele X variabele Y beïnvloedt
Random assignment	Participanten zo indelen dat equivalente (gelijke) groepen ontstaan
Counterbalancing	Meerdere volgorden van behandelingen in het experiment om volgorde-effecten uit te sluiten
Case study method	Een uitgebreide studie naar één persoon

Hoofdstuk 3	DISPOSTIONEEL DOMEIN
Lexical approach	Alle trekken in het woordenboek beschreven vormen de basis voor de

	natuurlijke manier om verschillen tussen mensen te beschrijven
Statistical approach	Gebruikt factoranalyse om de belangrijke persoonlijkheidstrekken te vinden
Theoretical approach	Een methode waarbij wetenschappers theorieën gebruiken om trekken te onderzoeken
Lexicale hypothese	Alle belangrijke individuele verschillen zijn gecodeerd in de natuurlijke taal
Synonym frequency	Hoe meer synoniemen er bestaan voor een bepaalde emotie, hoe belangrijker deze emotie is
Cross-culturele universaliteit	Hoe belangrijker een individueel verschil in menselijke transacties is, hoe meer talen er een term voor hebben
Factoranalyse	Een statistische procedure om verschillende dimensies te meten
Factorladingen	De indexen van hoeveel van de variatie in een item wordt verklaard door de factor
Sociaal seksuele oriëntatie	De theorie dat mannen en vrouwen één van twee relatie strategieën nastreven; (1) een strategie waarbij een toegewijde monogame relatie gezocht wordt of (2) een strategie gekenmerkt door losbandigheid, meer verschillende partners en minder investering in kinderen
Interpersoonlijke trekken	Een soort individuele verschillen die betrekking hebben op wat mensen elkaar aandoen en wat ze met elkaar doen
Circumplex model van persoonlijkheid wordt gekenmerkt door 1. Nabijheid 2. Bipolariteit 3. orthogonaliteit	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hoe dicht de trekken bij elkaar staan in de cirkel 2. Trekken die tegenover elkaar staan in de cirkel zijn negatief gecorreleerd 3. Trekken die verder dan 90 graden van elkaar afstaan hebben niets met elkaar te maken
Five-factor model	Een persoonlijkheidsmodel dat vijf trekken onderscheidt (Big Five / OCEAN); extraversie, aangenaamheid, nauwkeurigheid, emotionele stabiliteit en openheid
Sociale aandacht	Hoofdkenmerk van extraversie
Combinaties van Big Five variabelen	Het gegeven dat levensuitkomsten beter worden voorspeld door de combinatie van de Big Five dan door één van deze eigenschappen
Personality-descriptive nouns	Naamwoorden die met één woord een persoonlijkheid beschrijven

Hoofdstuk 4	THEORETISCHE EN MEETKWESTIES IN PERSOONLIJKHEIDSPSYCHOLOGIE
Differential psychology	Een andere term voor persoonlijkheidsleer, omdat het zich richt op verschillen (differences) tussen mensen
Rank order	Het idee dat trekken relatief verminderen over tijd; mensen op hun twintigste zeer extravert waren, worden dat minder na verloop van tijd maar blijven relatief extrovert dan mensen die op hun twintigste introvert waren
Situationisme	Stelt dat persoonlijkheidsleer psychologen de nadruk van persoonlijkheidstrekken moesten verschuiven naar situaties om gedrag te verklaren
Persoon-situatie interactie	De interactie tussen gedrag als functie van persoonlijkheid en gedrag als functie van situatie
Situationele specificiteit	Een persoon gedraagt zich op een specifieke manier in bepaalde situaties
Strong situation	Een situatie waarin bijna alle mensen zich hetzelfde gedragen
Situational selection	Mensen selecteren zelf hun situaties; ze kiezen ervoor om op een bepaalde manier hun tijd door te brengen
Evocatie	Bepaalde trekken lokken een bepaalde reactie uit
Manipulatie	Verschillende middelen waarmee mensen gedrag van anderen beïnvloeden
Aggregation	Het meten van persoonlijkheid door het gemiddelde van een aantal observaties te nemen

Infrequency scale	Een aantal items dat door bijna iedereen hetzelfde wordt ingevuld om de betrouwbaarheid van de participant te beoordelen
False negative	Wanneer een onderzoeker ten onrechte de data als onbruikbaar beschouwt
False positive	Wanneer een onderzoeker ten onrechte data als oprecht beschouwt
Barnum statements	Statements die voor iedereen kunnen gelden (horoscopen maken daar vaak gebruik van)
Personnel selection	Wanneer personeel bij de selectieprocedure persoonlijkheidstests moet ondergaan
Negligent hiring	Het inhuren van iemand die onstabiel is of geneigd is tot agressiviteit
Title VII of the Civil Rights Act (voor rechtszaken omtrent deze wet, zie p. 111 en 112 uit het boek)	Een wet die vereist dat werkgevers alle personen gelijke werkgelegenheid moeten bieden
Uniform Guidelines on Employee Selection Procedures	Richtlijnen die het discrimineren op ras, huidskleur, geloof of sekse uitsluiten
Ongelijke impact	Wanneer een werkgelegenheid mensen van een beschermde groep benadeeld
Race or gender norming	Wanneer er andere normen gelden voor een bepaald ras of sekse; illegaal
Americans With Disabilities Act	Wet die stelt dat een werkgever geen medisch onderzoek mag uitvoeren of vragen naar beperkingen tijdens de selectieprocedure
Right to privacy	Het recht op privacy; kan in contrast staan met persoonlijkheidstesten tijdens de selectieprocedure
Female underprediction effect	Het fenomeen dat vrouwen gemiddeld betere cijfers halen gedurende hun schoolcarrière (dan verwacht)
Job analysis	Het observeren van verbale, schrijf-, prestatie- en sociale vaardigheden die nodig zijn voor een baan
Myers-Briggs Type Indicator (MBTI)	Een persoonlijkheidstest die vaak wordt gebruikt door bedrijven; test 8 fundamentele voorkeuren
Psychological types	De MBTI is gebaseerd op deze theorie van Jung; dat persoonlijkheidstrekken per vast type voorkomen
Hogan Personality Inventory (HPI)	Een vragenlijst die de Big Five trekken meet die relevant zijn met betrekking tot drie motieven die belangrijk zijn in het bedrijfsleven (1) acceptie (respect en goedkeuring) (2) status en (3) voorspelbaarheid

Hoofdstuk 5	DISPOSITIONELE DOMEIN
Persoonlijkheidsontwikkeling	De continuïteiten, consistenties en stabiliteit in mensen over de tijd, en de manier waarop ze veranderen
Mean level of stability	Een gemiddeld (stabiel) niveau van een bepaalde trek in mensen of populaties
Mean level change	Wanneer een gemiddeld niveau van een bepaalde trek verschuift in mensen of populaties
Personality coherence	Het idee dat een bepaalde trek in een bepaalde persoon blijft bestaan, maar zich anders manifesteert naarmate de persoon ouder wordt
Temperament	De individuele verschillen die vroeg in de ontwikkeling voorkomen, waarschijnlijk erfelijk zijn en vaak gepaard gaan met emotionaliteit
Longitudinale studie	Een onderzoek naar dezelfde groep individuen gedurende langere tijd
Actometer	Opnameapparatuur dat aan de polsen van kinderen wordt vastgemaakt tijdens het spelen
Stabiliteit coëfficiënten	De correlaties tussen dezelfde metingen die op twee verschillende tijdstippen zijn gedaan
Validiteit coëfficiënten	De correlaties tussen verschillende metingen van dezelfde trek die hetzelfde tijdstip worden gedaan
Self-esteem	De mate waarin iemand zichzelf ziet als iemand die hij wil zijn en/of als relatief anders dan het soort persoon dat hij niet wil zien, met betrekking tot iemands kwaliteiten die hij positief en negatief beoordeeld (Block &

	Robbins)
Cohort effect	Het sociale tijdperk waarin iemand leeft kan invloed hebben

Hoofdstuk 6	BIOLOGISCH DOMEIN
Genoom	De complete genenset van een organisme
“Genetic junk”	Een overgroot deel van al het genetisch materiaal dat (volgens wetenschappers) geen functie heeft
Eugenetica	Het controversiële idee dat men de menselijke soort kan “verbeteren” door het aanmoedigen van voortplanting door mensen met bepaalde ‘goede’ trekken en het ontmoedigen van voortplanting door mensen met ‘slechtere genen’
Percentage van variantie	Het feit dat individuen onderling verschillen door verschillende oorzaken
Heritabiliteit	De mate waarin erfelijkheid verschillen veroorzaakt; <i>de proportie fenotypische variantie dat veroorzaakt wordt door genotypische variantie</i>
Fenotypische variantie	Refereert aan de observeerbare individuele verschillen (lengte, gewicht, etc.)
Genotypische variantie	Refereert aan individuele genetische verschillen
Environmentality	Het percentage van observeerbare variantie in een groep individuen dat veroorzaakt wordt door verschillen in omgeving (non-genetic)
Selectief fokken	Het artificieel selecteren van gewenste eigenschappen door een het laten paren van dieren met deze gewenste eigenschappen
Familie studies	Correleren de mate van genetische verbondenheid onder familieleden met de mate van gelijkenis in persoonlijkheid en benadrukken het feit dat er bekende mate van genetische overlap in families bestaan
Tweelingstudies	Stellen erfelijkheid vast door het onderzoeken hoe meer eeneiige tweelingen (met 100% gelijk genetisch materiaal) op elkaar lijken dan twee-eiige tweelingen (met 50% gelijk genetisch materiaal)
Monozygote tweeling (MZ)	Eeneiige tweeling
Dizygote tweeling (DZ)	Twee-eiige tweeling
Equal environment assumption	De aanname dat de omgeving van een MZ-tweeling niet in gelijke mate overeenkomt voor de tweeling als voor een DZ-tweeling
Adoptiestudies	Studie waarin de correlaties tussen geadopteerde kinderen en hun adoptieouders (met nul genetisch gelijkenis!) gemeten kan worden
Selective placement	Adoptiekinderen kunnen geplaatst worden bij adoptieouders die lijken op hun biologische ouders
(Non)shared environmental influences	Broers en zussen hebben gelijke invloed van omgeving (zoals een tv thuis, wat voor en hoeveel voedsel in huis, etc.) en ongelijke invloed (andere vrienden, andere relatie met ouders etc.)
Genotype-environment interaction	De verschillende respons van individuen met verschillende genotypen op dezelfde omgeving
Genotype-environment correlation	De verschillende blootstelling van individuen met verschillende genotypen aan verschillende omgeving
Passive genotype-environment correlation	Komt voor wanneer ouders hun kinderen van zowel genetische als omgevingsinvloed voorzien, terwijl de kinderen niets (hoeven) doen om dit te ontvangen
Reactive genotype-environment correlation	Komt voor wanneer ouders (of verzorgers) anders op hun kinderen reageren, afhankelijk van het genotype van het kind
Active genotype-environment correlation	Komt voor wanneer een persoon met een bepaald genotype zijn eigen omgeving creëert of opzoekt
Molecular genetics	Methode waarbij specifieke genen die met een trek worden geassocieerd te ontdekken/identificeren
DRD4	Een gen (op de korte arm van chromosoom 11) dat codeert voor dopamine receptor (proteïne) en geassocieerd wordt met ‘novelty seeking’
Environmental view	De stroming die vond dat persoonlijkheid bepaald wordt door sociale handelingen, zoals opvoedingsstijl

Hoofdstuk 7	FYSIOLOGISCHE BENADERING TOT PERSOONLIJKHEID
Fysiologisch systeem	Systemen in het lichaam als zenuwstelsel; het hart en alle vaten & aderen; spieren
Theoretische brug	Persoonlijheidspsychologen proberen trekken aan fysiologische verklaringen te verbinden, hier is een 'theoretische brug' voor nodig
Autonoom zenuwstelsel	Maakt het lichaam klaar voor actie; fight-or-flight action
Electrodermal activity / skin conductance	Een bio-elektrisch proces waarbij elektroden water (zweet) detecteren
Cardial reactivity	Wanneer bloeddruk en hartslag omhoog gaan onder stress
Type A persoonlijkheid	Een gedragspatroon gekenmerkt door ongeduld, competitiviteit en vijandigheid
Ascending reticular activating system (ARAS)	Een hersenstructuur in de hersenstam waarvan gedacht wordt dat die corticale opwinding controleert
Arousability	In welke mate iemand reageert op stimulatie (opwinding); verschil tussen introverts en extraverts
Reinforcement sensitivity theory (Gray)	Een theorie over persoonlijkheid gebaseerd op twee (<i>hypothesized</i>) biologische systemen:
1. Behavioral activation system (BAS)	Een systeem reagerend op belonende stimuli, en het reguleert benaderingsgedrag ; verantwoordelijk voor de persoonlijkheidsdimensie impulsiviteit
Impulsiviteit	Het onvermogen responsen te inhiberen
2. Behavioral inhibition system (BIS)	Een systeem reagerend op afstraffende stimuli, met als doel gedrag te stoppen of voorkomen ; verantwoordelijk voor persoonlijkheidsdimensie anxiety (bezorgdheid)
Sensation seeking	Een persoonlijkheidsdimensie; de neiging om avontuur en spannende activiteiten op te zoeken, risico te nemen en verveling te vermijden
Sensory deprivation	Het wegnemen van prikkels
Optimal level of arousal	Een theorie van Hebb dat mensen gemotiveerd zijn op een optimale staat van opwinding te bereiken; niet te veel en niet te weinig
Neurotransmitters	Chemicaliën in zenuwcellen die transmissie van impulsen mogelijk maken
Monoamine oxidase (MAO)	Enzymen verantwoordelijk voor het behouden van de juiste levels neurotransmitter
Dopamine	Een neurotransmitter geassocieerd met plezier
Serotonine	Een neurotransmitter geassocieerd met depressie en stemmingsstoornissen
Norepinefrine	Een neurotransmitter geassocieerd met het activeren van het sympathisch zenuwstelsel
Driedimensionale persoonlijkheidsmodel (Cloninger)	Een model waarin drie persoonlijkheidstrekken aan drie neurotransmitters worden gekoppeld
1. Novelty seeking	Gerelateerd aan lage levels van dopamine; er wordt dus naar spanning en opwinding gezocht voor een hoger leven van dopamine
2. Harm avoidance	Gerelateerd aan abnormaliteiten in serotonine-levels
3. Reward dependence	Gerelateerd aan lage levels van norepinefrine; mensen die hoog op deze trek scoren zijn volhardend in hun gedrag
Morningness-eveningness	Mensen verschillen in hun voorkeur voor ochtenden en avonden (ochtend- of avondmens)
Circadian rythm	Veel biologische processen schommelen rond een 24- tot 25-uur durend ritme
Free running	Een situatie waarbij er geen tijd cues zijn om je gedrag te beïnvloeden
Electroencephalograph (EEG)	Het opnemen van elektrische activiteit van het brein
Alfa golf	Een bepaalde soort hersengolf; komt voor wanneer iemand rustig en slaperig is
Frontal brain asymmetry	Asymmetrie in de frontale hersenen blijkt stabiel genoeg per persoon om een indicatie te geven van een onderliggende biologische dispositie of

	trek
Cortisol	Een stresshormoon dat het lichaam voorbereidt op emotionele reactiviteit
Comorbiditeit	Het samengaan van twee of meer stoornissen tegelijkertijd in een individu

Hoofdstuk 8	EVOLUTIONAIRE PERSPECTIEVEN OP PERSOONLIJKHEID
Hostile forces of nature	Gebeurtenissen die overleving (survival) belemmeren volgens Darwin
Adaptaties	Geërfde mechanismen die een oplossing zijn tegen problemen als 'hostile forces of nature' en reproductieve problemen
Seksuele selectie	De evolutie van karakteristieken vanwege hun paring voordelen over hun overlevingsvoordelen
Intraseksuele competitie	De competitie tussen twee dieren van hetzelfde geslacht om seksuele aantrekking/toegankelijkheid van het andere geslacht
Interseksuele competitie	Partnerkeuze zorgt ervoor dat hun genen doorgegeven worden, en de genen van dieren die gewenste karakteristieken missen zullen verloren gaan
Differential gene reproduction	Het evolueren door reproductief succes in vergelijking met andere genen; hoe meer reproductief een organisme, hoe meer zijn genen doorgegeven zullen worden
Inclusive fitness theory	Moderne evolutietheorie gebaseerd op differential gene reproduction; het succesvol reproduceren van nageslacht <i>plus</i> de invloed die je hebt op reproductie van je bloedverwanten
Adaptief probleem	Alles wat overleving of reproductie belemmert
Xenofobie	Angst voor vreemden; (vroeger) nuttig in evolutionair opzicht
Byproducts of adaptations	Een bijproduct van een adaptatie
Evolutionaire byproducts	Een bijproduct van een evolutionaire adaptatie (we gebruiken onze neus naast om te ruiken ook om een bril op te zetten)
Evolutionaire noise	Willekeurige variaties die neutraal zijn en ontstaan door mutatie
Functionaliteit	Onze psychologische mechanismen zijn bedoeld om bepaalde adaptieve doelen te bereiken
Deductief redeneren	'top-down', door theorie gedreven redeneren
Inductief redeneren	'bottom-up', door data gedreven redeneren
Social anxiety	Onrust of zorgen dat je negatief geëvalueerd wordt in interpersoonlijke situaties
Evolutionary-predicted sex differences	Houdt in dat seksen zullen verschillen in de domeinen waar vrouwen en mannen verschillende soorten adaptieve problemen hebben ondervonden
Effective polygyny	Competitie onder mannen: sommige mannen hebben meer kinderen, andere mannen hebben geen kinderen; deze competitie bestaat omdat vrouwen meer in een kind investeren en daarom minder kinderen kunnen krijgen dan mannen
Sexually dimorphic	Hoe intenser effective polygyny in een soort, hoe meer verschil er bestaat tussen de sekse: in een soort waar de variantie in reproductie voor mannen hoger is dan vrouwen (mannen krijgen dus meer kinderen dan vrouwen) zijn de mannen groter/anders van vorm dan vrouwen
Reactively heritable	Het idee dat iets erfelijks (zoals lichaamsbouw) je strategiekeuze beïnvloedt (agressief of coöperatief)
Frequency-dependant selection	Houdt de verdeling tussen mannen en vrouwen in stand (ongeveer gelijk)
Restricted sexual strategy	Een strategie die (door vrouwen) wordt gehandhaafd wanneer ze een man zoekt die wil investeren in een relatie
Unrestricted sexual strategy	Een strategie die door vrouwen wordt gehandhaafd wanneer ze op zoek is naar een man met goede genen
Psychopathy	Een cluster van persoonlijkheidstrekken, gekenmerkt door onverantwoordelijk en onbetrouwbaar gedrag, egocentrisme, impulsiviteit (voor meer voorbeelden, zie p. 255)
Balancing selection	Komt voor wanneer genetische variatie in stand wordt gehouden door

	selectie omdat verschillende niveaus van een trekdimensie adaptief zijn in verschillende omgevingen/situaties
--	---

Hoofdstuk 9	HET INTRAPSYCHISCH DOMEIN
Psychische energie (Freud)	Een energiebron dat in elk individu zit; de energie hield zich aan de wet van behoud van energie: de hoeveelheid energie dat elk individu bezit blijft gelijk gedurende zijn hele leven
Instincten	Sterke innerlijke krachten die het hele psychische systeem van energie voorzien
Libido	Een instinct voor het leven
Thanatos	Een instinct voor de dood
Bewustzijn	Het gedeelte van je geest van alle gedachtes, gevoelens en percepties bevat waar je je op dit moment bewust van bent
Prebewustzijn	Bevat informatie waar je je niet op dit moment bewust van bent, maar waar je je gemakkelijk bewust van kunt worden
Onbewustzijn	Het grootste (volgens Freud) gedeelte van de menselijke geest; bevat onacceptabele informatie, verborgen voor het bewustzijn omdat deze informatie problemen zou veroorzaken
Id	Onbewust gedeelte van onze geest; bron van onze lusten en verlangens
Pleasure principle	Het verlangen van het 'id' naar onmiddellijke bevrediging
Primary process thinking	Het denken zonder logische regels van bewust denken
Wish fulfillment	Wanneer er met behulp van mentale energie een mentaal beeld of fantasie gecreëerd wordt van iets dat onbereikbaar is, wat tot tijdelijke bevrediging leidt
Ego	Het gedeelte van onze geest dat de id tot realiteit maant
Reality principle	Het ego handelt reëel; ziet in dat de verlangens van het id in conflict zijn met sociale en fysieke realiteit
Secondary process thinking	Het ontwikkelen van strategieën om problemen op te lossen en zo tot bevrediging leidt
Superego	Het gedeelte van de geest dat waarden, normen en maatschappelijke idealen internaliseert
Ego depletion	Het idee dat wilskracht en zelfcontrole een uitputbare bron is
Verdedigingsmechanismen	Strategieën om jezelf te beschermen tegen alle vormen van bezorgdheid (anxiety)
Objective anxiety	Angst; komt voor wanneer iemand bang is voor een echte, externe bedreiging
Neurotic anxiety	Komt voor wanneer er een direct conflict ontstaat tussen het id en ego; tussen een verlangen en je moreel
Moral anxiety	Wordt veroorzaakt door een conflict tussen ego en superego; voorbeelden; mensen die zichzelf straffen, mensen met weinig zelfvertrouwen
Repressie/verdringing	Verdedigingsmechanisme; Het proces van het voorkomen dat onacceptabele gedachtes, gevoelens of behoeftes in het bewustzijn komen
Ontkenning	Verdedigingsmechanisme; het weigeren om de feiten te zien zoals ze zijn, om de realiteit onder ogen te zien; de fundamentele attributiefout kan in sommige gevallen gezien worden als ontkenning
Displacement	Verdedigingsmechanisme ; Wanneer een bedreiging of onacceptabele impuls wordt afgereageerd op een onbedreigend target;
Rationalisatie	Verdedigingsmechanisme; het genereren van acceptabele redenen voor uitkomsten die anders als sociaal ongepast gezien worden
Reaction formation	Verdedigingsmechanisme; wanneer iemand het tegenovergestelde gedrag vertoont van hoe hij zich voelt, om ongepast gedrag te voorkomen
Projectie	Verdedigingsmechanisme; wanneer we trekken en verlangens die we storend aan onszelf vinden, op anderen projecteren
False consensus effect	De (verkeerde) neiging van mensen om te denken dat anderen net zijn

	zoals zij
Sublimatie	Verdedigingsmechanisme; onacceptabele seksuele of agressieve instincten omzetten in sociaal gewenste activiteiten
Psychoseksuele stadia theorie(Freud)	Theorie van Freud dat kinderen een aantal stadia doorlopen waarin ze seksuele bevrediging zoeken
Fixatie	Wanneer een kind een conflict in een bepaalde fase niet juist oplost en in deze fase blijft zitten
Orale fase	Tot 18 mnd na geboorte; de voornaamste bronnen van bevrediging zijn de mond, lippen en tong
Anale fase	Tussen 18 mnd en 3 jaar; het kind leert zindelijk worden en haalt hier bevrediging uit; conflicten hebben te maken met zelfcontrole of gebrek hieraan
Fallische fase	Tussen 3 en 5 jaar; de eerste ontdekking van geslachtsdelen, en het kind ontwikkelt een seksueel verlangen naar de ouder van de andere sekse
Oedipus-conflict	Voor jongens; het onbewuste verlangen zijn moeder voor zichzelf te hebben door zijn vader uit te schakelen
Castratie-angst	De angst van een jongen dat zijn vader hem zal castreren
Identificatie	Het net zo willen worden als zijn vader; markeert het begin van het oplossen van het Oedipusconflict
Penisnijd	Een meisje verwijt haar moeder dat ze geen penis heeft; onderdeel van het:
Electra-complex	(Carl Jung); de fase voor meisjes; zij zijn niet bang voor hun moeder en er is daarom geen reden om te stoppen met verlangen naar hun vader
Latente fase	6 jaar tot puberteit; volgens Freud een periode van psychologische rust (volgens latere psychologen vindt er juist veel ontwikkeling plaats in deze periode)
Genitale fase	Vanaf puberteit; wordt bereikt wanneer alle conflicten zijn opgelost; deze fase gaat niet gepaard met een conflict
Psychoanalyse	Een methode om individuen te helpen die kampen met mentale stoornissen
Vrije associatie	Zeggen wat er in je opkomt, je gedachten de vrije gang laten gaan
Droomanalyse	Een techniek van Freud om betekenis te geven aan dromen door de inhoud ervan te op een bepaalde manier te interpreteren
Manifest content	Wat de droom werkelijk bevat
Latent content	Waar elementen uit een droom voor staan, wat ze onbewust betekenen
Projectie hypothese	Het idee dat wat iemand ziet in een ambigue afbeelding (zoals een inktvlek)
Inzicht	Een intense emotionele ervaring dat gepaard gaat met het vrijkomen van onderdrukt materiaal
Weerstand	Een fase van psychoanalyse waarin de krachten die de verstorende impulsen of een trauma hebben onderdrukt, psychoanalyse tegenwerken
Transference	Een fase waarin de patiënt gevoelens projecteert op de analist

Hoofdstuk 10	PSYCHOANALYTISCHE BENADERINGEN
False memories	Wanneer iemand zich bepaalde dingen herinnert (zoals misbruik) die in werkelijkheid niet zijn gebeurd
Imagination inflation effect	Gefantaseerde evenementen worden, hoe vaker ze gefantaseerd worden, als bekend beoordeeld en uiteindelijk kunnen mensen de gefantaseerde evenementen als echt gebeurd herinneren
Confirmatory bias	De neiging om alleen naar bewijs te kijken dat vermoedens bevestigt
Cognitive unconscious	Een stroming die erkent dat informatie ons geheugen in kan komen zonder dat we ons ooit bewust worden van deze informatie
Subliminale perceptie	Het fenomeen waarbij informatie zo kort zichtbaar is dat de woorden niet herkend kunnen worden, maar de informatie blijkt wel in het onbewuste geheugen aanwezig

Motivated unconscious	Stroming die stelt het onbewustzijn de motivatie is achter onze gedachtes en gedrag (Freud)
Id psychologie	Het focussen op het id bij het opstellen van psychologische theorieën (Freud)
Ego psychologie	De nadruk leggen op het ego als krachtig component van persoonlijkheid (Erikson)
Identiteitscrisis	(Erikson) verwijst naar de wanhoop en verwarring die iemand voelt wanneer hij geen sterke identiteit heeft ontwikkeld
Psychosociale conflicten	De benaming van Erikson voor was Freud de psychoseksuele conflicten noemde
Stadium model van ontwikkeling	Erikson ontwikkelde een model van acht stadia van ontwikkeling die iedereen doormaakt
Developmental crisis	Elk stadium bevat dit conflict, dat opgelost moet worden
1. Trust vs. Mistrust	Het ontwikkelen van een gevoel van veiligheid vlak na de geboorte
2. Autonomy vs. Shame & Doubt	Rond 2 jaar; kinderen ontwikkelen een gevoel van autonomie
3. Initiative vs. Guilt	3 jaar; kinderen bereiken een gevoel van initiatief wat later resulteert in ambitie en doelgerichtheid
4. Industry vs. Inferiority	4 jaar; kinderen beginnen zichzelf te vergelijken met anderen, ze ontwikkelen het gevoel dat ze iets kunnen bereiken
5. Identity vs. Rol Confusion	Adolescentie; het bereiken van een identiteit
Identity confusion	Geen duidelijk gevoel hebben over wie je bent
Rite of passage	Een culturele ceremonie waarbij een kind de volwassenheid betreedt
Negatieve identiteit	Een identiteit gebaseerd op onwenselijke sociale rollen, zoals lid van een gang
Identity foreclosure	Het vormen van een identiteit zonder alternatieven onderzocht te hebben
Moratorium	De tijd nemen om opties te onderzoeken voor een vaste identiteit te vormen
6. Intimacy vs. Isolation	Tienertijd; in dit stadium hebben mensen een behoefte aan relaties die wederzijdse bevrediging geven en intiem zijn
7. Generativity vs. Stagnation	Volwassenheid; omvat de vraag of iemand iets in zijn leven heeft waar hij veel waarde aan hecht, zoals een familie of carrière
8. Integrity vs. Despair	Einde van iemands leven; in dit stadium trekken mensen zich terug van de maatschappij en blikken terug op ons leven
Cultuur	Een set van gedeelde standaarden voor het vertonen van gedrag
Fear of success	Komt voor bij vrouwen; een angst voor het kwijtraken van vrienden wanneer ze succesvol raakten
Self-serving biases	De neiging van mensen om zichzelf verantwoordelijk te stellen voor succes, maar onverantwoordelijk voor teleurstelling
Narcisme	Wordt gekenmerkt door opgeblazen zelfbewondering en constant de aandacht op zichzelf (proberen te) vestigen
Narcistische paradox	Hoewel iemand met narcistische trekken veel zelfvertrouwen lijkt te hebben, twijfelt hij in feite aan zijn waarde als persoon
Object relations theory	Een nieuwe stroming die sociale relaties en hun origine in kindertijd benadrukt; <i>object relations</i> verwijst naar het idee dat kinderen een onbewuste mentale representatie van iemand waar ze een band mee hebben, vormen en zich hiermee kan binden
Working models	Onbewuste verwachting over relaties die gevormd worden door de ervaringen met en hechting aan de ouders van een kind

Hoofdstuk 11	MOTIEVEN EN PERSOONLIJKHEID
Motieven	Interne statussen die gedrag leiden naar bepaalde objecten of doelen
Behoeft	Een motief is vaak gebaseerd op een behoefte, een staat van spanning binnen een persoon
Hierarchy of needs	Murray stelt dat elk persoon een unieke hiërarchie van behoefte kent

Dynamiek	elke behoefte kent een interactie met de andere behoeftes
Press	De invloed van omgeving op behoefte (door de aan- of afwezigheid van bepaalde stimuli)
Alpha press	De objectieve werkelijkheid
Beta press	De waargenomen omgeving, de werkelijkheid zoals waargenomen
Apperception	De interpretatie van de omgeving en het waarnemen van de betekenis van een situatie
Thematic Apperception Test (TAT)	Bestaat uit een set dubbelzinnige zwart-wit foto's waar iemand de situatie moet interpreteren; om aspecten van iemands motieven te detecteren aan de hand van elementen in hun interpretatie
State levels	Verwijzen naar iemands hoe sterk iemand een bepaalde behoefte momenteel ervaart
Trait levels	Verwijst naar het meten van iemand gemiddelde neiging naar een specifieke trek
Multi-Motive Grid	Combineert kenmerken van de TAT met kenmerken van zelfrapportage vragenlijsten; het idee is dat de foto's motieven oproepen die het beantwoorden van de vragen beïnvloeden
Impliciete motivatie	Motivaties als behoefte aan prestatie, macht en intimiteit; de TAT meet deze doordat mensen hun motivaties impliciet door laten schemeren in hun verhaaltjes over andere mensen
Self-attributed motivation	Motivatie waar mensen zich bewust van zijn
Need for achievement	Het verlangen om beter, succesvol te zijn en ons bekwaam te voelen
Indepence training	Wanneer ouders achievement motivation kunnen bevorderen door zich te gedragen op manieren die autonomie en onafhankelijkheid promoten
Need for power	De behoefte aan macht als een voorkeur om een impact te hebben op andere mensen
Responsibility training	Gedrag waarbij verantwoordelijkheid geleerd wordt; vermindert de kans op losbandig impulsief gedrag
Power stress	Mensen die hoog scoren voor need for power reageren slecht wanneer iets hun macht in de weg staan
Need for intimacy	De voorkeur voor warme, hechte en communicatieve interactie met anderen
Humanistic tradition	Legt de nadruk op de rol van keuze in het leven, evenals verantwoordelijkheid voor het creëren van een betekenisvol en bevredigend leven
De piramide van Maslow	Een hiërarchie van behoefte; om een hoger niveau te bereiken moet aan het niveau daaronder voldaan zijn
Fysiologische behoefte	Onderaan staan de fysiologische behoeften, (eten, drinken etc)
Safety needs	Daarboven staat de behoefte aan veiligheid
Belongingness needs	Het derde level in Maslows piramide is de behoefte om ergens bij te horen
Esteem needs	Daarboven staat de behoefte om gewaardeerd te worden en om een gevoel van eigenwaarde te verkrijgen
Self-actualization need	Bovenaan zijn piramide staat de behoefte om ons te ontwikkelen tot de persoon die we willen zijn
Flow	Een subjectieve staat die mensen rapporteren wanneer ze volledig opgaan in iets en daarbij de tijd en alles om zich heen vergeten
Fully functioning person	(Rogers) de persoon die op weg is naar self-actualization
Positive regard	Kinderen worden geboren met een aangeboren behoefte om een positieve beoordeling (liefde en acceptatie) te verkrijgen
Conditions of worth	Wanneer er (door ouders) voorwaarden gesteld worden aan het verkrijgen van positive regard
Conditional positive regard	Wanneer positive regard verkregen als er wordt voldaan aan bepaalde voorwaarden
Unconditional positive regard	Wanneer iemand onvoorwaardelijke acceptatie ontvangt, zonder voorwaarden
Positive self-regard	Mensen die onvoorwaardelijke positive regard hebben ervaren

	ontwikkelen een positief gevoel over zichzelf en kunnen self-actualization bereiken
Anxiety (Rogers)	Is volgens Rogers het resultaat van een ervaring die niet strookt met iemands zelfconceptie
Distortion	Verdedigingsmechanisme; het wijzigen van de ervaring in plaats van je zelf-concept
Emotional intelligence	Het vermogen om je eigen emoties te erkennen, reguleren en om andermans stemming te beïnvloeden
Client-centered therapy	Een therapievorm waarbij de patiënt (of cliënt) nooit een interpretatie van zijn gevoelens wordt gegeven maar waar de therapeut de juiste condities probeert te creëren zodat de cliënt zichzelf kan veranderen
Core conditions	Er moet aan drie kerncondities bij client-centered therapy worden voldaan om vooruitgang te boeken: oprechte acceptatie van de therapeut, onvoorwaardelijke positieve regard en empathisch begrip

Hoofdstuk 12	COGNITIEVE ONDEWERPEN IN PERSOONLIJKHEID
Cognitieve benadering	De studie naar verschillen in hoe mensen denken
Personalizing cognition	Wanneer iemand iets relateert aan een gelijke gebeurtenis uit zijn eigen leven
Objectifying cognition	Wanneer iemand iets relateert aan objectieve feiten of gebeurtenissen
Cognition	Een algemene term die verwijst naar bewustzijn en denken, evenals specifieke, mentale daden als waarnemen, aandacht geven, interpreteren, onthouden en meer (zie p. 367)
Information processing	De transformatie van zintuiglijke input naar mentale representaties en de manipulatie hiervan
Perceptie	Het proces van regels opleggen op informatie die onze zintuigen opnemen
Interpretatie	Het verklaren van verschillende gebeurtenissen in de wereld
Conscious goals	De standaarden die mensen ontwikkelen om zichzelf en anderen te evalueren
Rod and Frame Test (RFT)	Een test waarbij iemand een staaf ziet en deze perfect rechtop moet zetten, hierbij visuele cues als een vierkant frame negerend
Field dependent	Wanneer iemand het frame als referentiekader gebruikt voor het rechtop zetten van de staaf
Field independent	Wanneer iemand informatie van zijn lichaamspositie gebruikt om de staaf rechtop te zetten
Pain tolerance	De pijntolerantie verschilt per persoon
Reducer/augmenter theory	De theorie van Petrie dat mensen met een lage pijngrens een zenuwstelsel hebben dat pijngevoelens vermeerderd en dat mensen met een hoge pijngrens een zenuwstelsel hebben dat pijn afzwakt
Construct	Een woord dat een set van observaties samenvat en niet op zichzelf bestaat; wordt door wetenschappers gebruikt om observaties te interpreteren (zoals zwaartekracht)
Personal constructs	Constructen die een persoon gebruikt om dingen te interpreteren en voorspellen
Postmodernisme	Een intellectuele positie die gefundeerd is door de stelling dat realiteit geconstrueerd is, en dat elk persoon en cultuur een eigen unieke versie van die werkelijkheid heeft en dat geen van deze verschillende versies superieur is
Locus of control	Verwijst naar de neiging van iemand om verantwoordelijk aan zichzelf, intern, toe te schrijven of extern, aan het lot, geluk of kans
Generalized expectancies	Mensen hebben verwachtingen van hun eigen reinforcement in verschillende situaties
Externe locus of control	Wanneer iemand 'generalized expectancies' heeft dat gebeurtenissen buiten zijn eigen macht liggen
Interne locus of control	Wanneer iemand 'generalized expectancies' heeft dat hij zelf in controle is over de uitkomst van gebeurtenissen in zijn leven

Specific expectancies	De locus of control van verschillen in specifieke situaties
Aangeleerde hulpeloosheid	Gedrag waarbij iemand zich gedraagt alsof de situatie hopeloos is en ze het opgeven; komt voor wanneer mensen zich in een vervelende situatie bevinden die buiten hun macht lijkt te liggen
Causal attribution	Iemands verklaring van de oorzak van een gebeurtenis
Explanatory style	De neiging van sommige mensen om vaak bepaalde verklaringen te gebruiken voor de oorzaken van gebeurtenissen (<i>intern/extern, stabiel/onstabiel, globaal/specifiek</i>)
Pessimistic explanatory style	Een verklaringsstijl die interne, stabiele en globale oorzaken benadrukt
Optimistic explanatory style	Een verklaringsstijl die externe, tijdelijke en specifieke oorzaken benadrukt
Persoonlijk project	Een set van relevantie daden met de intentie om een persoonlijk doel te bereiken
Cognitive social learning approach	Een zicht op persoonlijkheid dat cognitieve en sociale processen waarbij mensen het leren waarderen van en strijden voor bepaalde doelen benadrukt
Self-efficacy (Bandura)	Het gevoel dat iemand in staat is een doel te bereiken (door een aantal specifieke daden uit te voeren)
Modeling	Kan self-efficacy beïnvloeden door het zien van anderen die het gedrag met positieve resultaten uitvoeren
Promotion focus	Wanneer iemand bezig is met groei en iets bereiken; dit soort gedrag wordt gekenmerkt door ijverigheid, benadering en streven naar het beste
Prevention focus	Wanneer iemand bezig is met bescherming, veiligheid en het voorkomen van negatieve resultaten of falen; dit gedrag wordt gekenmerkt door waakzaamheid en voorzichtigheid
'als...dan' proposities	Een blik op persoonlijkheid die stelt dat mensen zich op een bepaalde manier gedragen in een bepaalde situatie
Achievement view of intelligence	Een definitie van intelligentie die intelligentie associeert met de hoeveelheid kennis iemand heeft vergaard in vergelijking met leeftijdsgenoten
Aptitude view of intelligence	Ziet intelligentie meer als een vermogen om te kunnen leren
General intelligence <i>g</i>	Intelligentie wordt vaak gezien als een brede algemene factor
Multiple intelligencities	Gardner stelde een theorie op die zeven vormen van intelligentie omvat; o.a. interpersoonlijke, intrapersoonlijke, kinesthetische, muzikale intelligentie
Culturele context van intelligentie	Intelligent gedrag is subjectief en kan per cultuur anders worden geïnterpreteerd
Inspectietijd	De tijd die nodig is voor iemand om een onderscheid te maken tussen twee objecten

Hoofdstuk 13	EMOTIE EN PERSOONLIJKHEID
Emoties	Worden gedefinieerd door drie componenten; ze worden geassocieerd met subjectieve gevoelens, gaan gepaard met fysieke veranderingen en gaan gepaard met <i>action tendencies</i>
Action tendencies	De verhoging van kans op een bepaald gedrag
Functional analysis	De verklaring van Darwin voor de evolutionaire functie van emotie
Emotionele staat	De emotionele staat waarin je verkeert kan wegvloeien en is meer afhankelijk van iemands situatie dan persoon
Emotionele trek	Een patroon van emotionele reacties dat iemand constant ervaart gedurende verschillende levenssituaties
Categorical approach	De stroming die stelt dat emotie het best gezien kan worden als een set primaire emoties
Dimensional approach	De stroming die emotie ziet als een breed spectrum
Content	De specifieke soort emotie die iemand ervaart
Stijl	De manier waarop een emotie wordt ervaren
Blijdschap	Kent verschillende definities; wetenschappers delen het op in twee

	delen (1) in hoeverre iemand zijn leven als bevredigend ziet en (2) de predominantie van positieve emoties tegenover negatieve emoties in iemands leven
Positieve illusies	Een deel van blijdschap is positieve illusies over jezelf hebben; het (terecht?) zien van jezelf als wenselijk person
Reciprocal causality	Oorzakelijkheid kan twee kanten opgaan; is iemand blijer wanneer hij een goed huwelijk heeft, of zorgt blijheid voor een goed huwelijk?
Mood induction	Het creëren van een stemming in bijvoorbeeld het laboratorium door een bepaalde scène te schetsen
Neuroticisme	Een persoonlijkheidstrek waarbij mensen vatbaar zijn voor negatieve emoties
Limbisch systeem	Het hersengedeelte verantwoordelijk voor de fight-or-flight reactie
Anterior cingulate	Een hersengedeelte dat waarschijnlijk vroeg in de evolutie van het zenuwstelsel ontstond; geassocieerd met emotie
Depressie	Een dimensie dat trekachtig is; 20% van Amerikanen is eens in zijn leven depressief
Diathesis-stress model	Een model dat stelt dat er al een zwakheid aanwezig is in mensen die later een depressie ontwikkelen en dat een stressvolle gebeurtenis in combinatie met de zwakheid een depressie kan veroorzaken
Cognitief schema	De manier waarop iemand naar de wereld kijkt
Cognitive triad	Drie belangrijke levensgebieden worden het meest beïnvloed door een depressief cognitief schema; informatie over je zelf, de wereld en de toekomst
Neurotransmitter theory of depression	Stelt dat depressieve gevoelens veroorzaakt kunnen worden door het ontbreken van een balans tussen de neurotransmitters norepinefrine, serotonine (en dopamine)
Vijandigheid	De neiging om frustraties te beantwoorden met woede en agressie; snel geïrriteerd te raken; zich te gedragen op een onbeleefde, antagonistische manier
Affect intensity	een beschrijving van mensen die hoog of laag scoren op deze dimensie
Mood variability	Stemmingswisselingen

Hoofdstuk 14	BENADERINGEN TOT HET 'ZELF'
Zelfconcept	Je zelfinzicht
Gevoel van eigenwaarde	Hoe je je over jezelf voelt
Sociale identiteit	De manier waarop je jezelf tegenover anderen presenteert; komt niet per se overeen met je zelfconcept
Sociale vergelijking	Het vergelijken van je eigen talenten en kunnen met dat van anderen; vanaf 5/6 jaar
Private self-concept	Het besef dat je zelfconcept iets is dat in jezelf zit en alleen voor jou toegankelijk is
Perspectief nemen	Het vermogen om jezelf te zien vanuit het standpunt van anderen
Objective self-awareness	Het zien van jezelf als een object van andermans aandacht (kan als verlegenheid ervaren worden)
Zelfschema	Verwijst naar de specifieke kennisstructuur, of cognitieve representatie, van je zelfconcept
Possible selves	Beschrijft de vele ideeën die mensen hebben over wie ze kunnen of willen zijn, of hopen of vrezen te zullen zijn
Ideale zelf	Zoals je <i>wilt</i> zijn
Geachte zelf	Zoals je denkt dat anderen willen dat jij bent
Self-guides	Standaarden die iemand gebruikt om informatie te organiseren en gepast gedrag te motiveren
Social anxiety	Een ongemakkelijk gevoel met betrekking tot sociale interacties of zelfs het anticiperen op sociale interacties
Self-complexity	Het verschilt per persoon hoe complex iemands zelfconcept is, waar je het vanaf laat hangen
Defensive pessimism	Een strategie waarbij iemand die een uitdaging te wachten staan,

	negatieve verwachtingen stelt
Self-handicapping	Een proces waarbij iemand een excuus creëert om slecht te presteren, waardoor de persoon slecht zal presteren
Self-esteem variability	Een individueel karaktersverschil; de hoeveelheid korte termijn schommelingen in iemands gevoel van eigenwaarde
Continuïteit	In hoeverre iemand stabiel is als persoonlijkheid
Contrast	Betekent dat je sociale identiteit je onderscheidt van anderen
Identity conflict	Komt voor wanneer er een keuze gemaakt moet worden tussen twee of meer identiteitsaspecten

Hoofdstuk 15	SOCIAAL CULTUREEL DOMEIN
Situation selection	De keuze om bepaalde situaties op te zoeken en andere te vermijden
Complementary needs theory	Een theorie die stelt dat mensen zich aangetrokken voelen tot mensen die een verschillende persoonlijkheid i.v.m. henzelf hebben
Attraction similarity theory	Stelt dat mensen zich aangetrokken voelen tot iemand met dezelfde persoonlijkheid als zij
Assortative mating	Het fenomeen dat mensen vaak trouwen met mensen die gelijk aan henzelf zijn
Violation of desire	Volgens deze theorie komt een relatiebreuk eerder voor wanneer wensen worden geschonden dan wanneer ze worden vervuld
Verlegenheid	De neiging om je gespannen, bezorgd of angstig te voelen gedurende sociale interacties
Evocation	De manier waarop bepaalde persoonlijkheidskenmerken reacties van anderen uitlokken
Hostile attributional bias	De neiging (van agressieve mensen) om vijandige intenties te interpreteren wanneer er sprake is van een onzeker of onduidelijk gedrag
Expectancy confirmation	Een fenomeen waarbij de overtuigingen van mensen over persoonlijkheidstrekken van anderen gedrag uitlokt dat die overtuiging lijkt te bevestigen
Manipulatie	Sociale invloed; omvat alle manieren waarop mensen het gedrag van anderen proberen te beïnvloeden
Machivellianisme	Een idee van Machiavelli; een manipulatieve strategie van sociale interactie, met een persoonlijkheidsstijl die anderen gebruikt voor persoonlijk gewin
Narcisme	Een persoonlijkheidsdimensie die hoge niveaus van zelfabsorptie en verwaandheid bevat, waarbij de eigen behoeftes en verlangens boven die van anderen worden gesteld

Hoofdstuk 16	SEKSE, GESLACHT EN PERSOONLIJKHEID
Sekse verschillen	Gemiddelde verschillen tussen mannen en vrouwen in persoonlijkheid en gedrag
Geslachtsstereotypering	Gedachtes over hoe mannen en vrouwen (behoren te) verschillen, in contrast met de werkelijke verschillen
Minimalistische positie	Beschrijven sekse verschillen als klein en relatief onbelangrijk
Maximalistische positie	Beschrijven dat sekse verschillen even belangrijk zijn als andere psychologische verschillen en niet onderschat moeten worden
Inhibitory control	Het vermogen om ongepast gedrag te onderdrukken; sekseverschil gevonden dat mannen dit minder goed kunnen
Perceptual sensitivity	De mogelijkheid om een subtiele stimuli in een omgeving waar te nemen; sekseverschil gevonden dat vrouwen dit beter kunnen
Surgency	Cluster van o.a. benaderingsgedrag, hoge activiteit en impulsiviteit; sekseverschil gevonden dat mannen hier hoger op scoren
Negative affectivity	Omvat componenten als woede, stress, verdriet; geen sekseverschil gevonden
Vertrouwen	De neiging om met anderen samen te werken, het voordeel van de twijfel te geven en mensen als van nature goed te beschouwen

Tender-mindedness	Een verzorgende neiging, empathie voelen voor anderen en sympathie tonen
Global self-esteem	Het niveau van de globale kijk die iemand heeft op zichzelf als persoon
People-things dimension	Persoonlijkheidsdimensie; mensen die hoog scoren op 'things' doen graag bijvoorbeeld ambachtswerk, mensen die hoog scoren op 'people' gaan voor sociale beroepen
Rumination	Het herhaaldelijk focussen op stress symptomen ('waarom kan ik het niet?')
Masculinity	Omvat items die assertiviteit, durf, dominantie en zelfvoorziening reflecteren
Feminity	Omvat items die verzorgende neiging, uiting van emoties en empathie reflecteren
Androgeen	Wanneer iemand gelijk scoort op vorige twee persoonlijkheidsdimensies
Instrumentality	Omvat persoonlijkheidstrekken die werken met objecten, doelgerichtheid, onafhankelijkheid en zelfvoorziening beschrijft
Expressiveness	Het gemak waarmee iemand emoties uit, empathie toont en verzorgend gedrag vertoont
Gender schemata's	Schema's die leiden tot het verwerken van sociale informatie op basis van seksegerelateerde associaties
Social categories	Het vormen van sociale categorieën; in hokjes denken
Socialization theory	Stelt dat jongens en meisjes anders worden doordat ze dat meekrijgen in hun sociale opvoeding
Social learning theory (Bandura)	Stelt dat jongens en meisjes als kinderen ook leren hoe ze zich moeten gedragen door het observeren van gedrag van anderen (rolmodellen)
Social role theory	Stelt dat sekseverschillen bestaan omdat mannen en vrouwen anders verdeeld zijn over werk- en familierollen; 'mannen zijn kostwinners, vrouwen zorgen voor de kinderen'
Hormonal theories	Argumenteren dat mannen en vrouwen vooral verschillen door hun verschillende hormoonsystemen

Hoofdstuk 17	CULTUUR EN PERSOONLIJKHEID
Culturele variaties	Overeenkomsten tussen leden van een groep (in-group similarities) en verschillen tussen leden van verschillende groepen (between-group differences)
Cultural personality psychology	Kent drie doelen (1) het ontdekken van onderliggende principes van culturele diversiteit (2) het ontdekken hoe menselijke psychologie cultuur schept en (3) het ontdekken hoe deze culturele verschillen onze psychologie beïnvloedt
Evoked culture	Culturele verschillen die ontstaan door verschillende omgevingscondities die een voorspelbare set van reacties activeren
High-variance conditions	Conditie waarbij er veel variatie is en het loont om te delen
Egalitarisme	Het idee dat er een vorm van gelijkheid moet bestaan onder mensen
Culture of honor	Een cultuur waarin beledigingen als zeer aanvallende publieke uitdagingen worden gezien, die met directe confrontatie en fysieke agressie tegemoet worden gekomen
Transmitted culture	Ideeën, waarden, opvattingen en overtuigingen die in (ten minste) een persoon bestaan en via interactie doorgegeven worden aan een ander persoon
Interdependence	Je relatie met leden uit de groep en hoezeer je ingebed bent in de groep
Independence	Hoe je je onderscheidt van een grotere groep
Balkanization	Sociale resegregatie gevolgd door een periode van vredige integratie en sociale diversiteit
Individualisme	Het gevoel dat je autonoom en onafhankelijk bent, en je eigen doelen prioriteit hebben
Collectivisme	Het gevoel dat je meer bij een groep behoort en 'interdependent'.

	Waarbij doelen van de groep prioriteit hebben
Acculturatie	Het aanpassen aan de manier van leven in iemand nieuwe cultuur
Holistisch	Iets waarnemen als geheel, met aandacht voor relaties, context en de link tussen het object en zijn omgeving
Analytisch	Een manier van gebeurtenissen verklaren; het object uit de context halen, vertrouwen op regels over categorieën die gedrag verklaren
Within-culture variations	Variaties binnen een cultuur die kunnen ontstaan door verschillende oorzaken, zoals opgroeien in een bepaald tijdperk, sociale economische status
Cultural universals	Kenmerken die voorkomen in (bijna) alle menselijke culturen
Whorfian hypothesis of linguistic relativity	Whorf stelde dat mensen beperkt worden door hun taal in het denken aan emoties

Hoofdstuk 18	STRESS, COPING, AANPASSING EN GEZONDHEID
Stress	Een subjectief gevoel, veroorzaakt door gebeurtenissen die oncontroleerbaar of bedreigend zijn
Interactional model	Een (vroeg) model van persoonlijkheid-gezondheidsrelatie; suggereert dat objectieve gebeurtenissen mensen overkomen, maar dat persoonlijkheidsfactoren de impact hiervan bepalen door copingstijl te beïnvloeden
Transactioneel model	Complexer model; persoonlijkheid heeft drie potentiële effect (1) het kan coping beïnvloeden (2) het kan iemand interpretatie of waardering beïnvloeden en (3) het kan de gebeurtenis zelf beïnvloeden
Health behavior model	Voegt nog een factor toe aan het transactioneel model: persoonlijkheid beïnvloedt gezondheid indirect, door (on)gezond gedrag, wat beïnvloed wordt door persoonlijkheid
Predisposition model	Stelt dat persoonlijkheid en ziekte beide expressies zijn van een onderliggende predispositie
Illness behavior model	Suggereert dat persoonlijkheid de mate waarin iemand fysieke symptomen als ziekte interpreteert, wat vervolgens beïnvloedt hoe iemand zich gedraagt
Stressor	Een gebeurtenis of iets dat stress veroorzaakt; (1) is extreem, (2) roept tegenstrijdige gevoelens op, (3) is oncontroleerbaar
General adaptation syndrome (GAS)	Een ketting van acties die gevolgd wordt onder stress
1. Alarm stage	Stadium waarin de fight-or-flight reactie wordt getriggerd,
2. Resistance stage	Het lichaam gebruikt zijn bronnen bovengemiddeld om stress te weerstaan, wat veel moeite en energie kost
3. Exhaustion	Als stadium 2 lang genoeg aanhoudt raakt het lichaam uitgeput; in dit stadium is iemand het meest vatbaar voor ziekte
Daily hassles	'Dagelijks gedoe' blijkt een grote bron van stress in iemands leven
Acute stress	Wat mensen verstaan onder 'stress', veroorzaakt o.a. hoofdpijn, emotionaaliteit, onder druk staan
Episodische acute stress	Is ernstiger; een vorm van stress die periodiek terugkeert (elke maand een deadline, etc)
Traumatische stress	Een grote hoeveelheid acute stress die nog vele jaren of zelfs een heel leven effect kan hebben
Posttraumatic stress disorder (PTSD)	Een syndroom dat voorkomt na het ervaren of zien van een levensbedreigende situatie; symptomen zijn nachtmerries of intense flashbacks, fysieke klachten, slaapproblemen, afgevlakte emoties en een afgezonderd gevoel van anderen
Chronische stress	Een ernstige vorm van stress die niet eindigt en je fysiek en mentaal uitput en ernstige ziekte als gevolg kan hebben
Additive effect	Stresseffecten tellen zich bij elkaar op en hopen zich op over tijd
Primary appraisal	Een cognitief proces waarbij iemand de situatie beoordeelt als bedreigend of niet

Secondary appraisal	Een daaropvolgend cognitief proces waarbij de persoon concludeert of hij wel of niet kan omgaan met de bedreiging
Dispositional optimism	De verwachting dat de toekomst veel goede gebeurtenissen, en weinig slechte gebeurtenissen zal brengen
Positive reappraisal	Een cognitief proces waarbij iemand zich focust op het positieve aan de situatie
Problem-focused coping	Het toepassen van gedachten en gedrag om de onderliggende oorzaak van stress aan te kunnen of op te lossen
Creating positive events	Het creëren van een positieve time-out van stress; door bijvoorbeeld te reflecteren op iets positiefs
Optimistic bias	De meeste mensen onderschatten hun risico
Emotional inhibition	Het controleren van je emoties
Disclosure	Iemand een persoonlijk aspect van jezelf vertellen
Type A persoonlijkheid	De verzameling van agressief, competitief, ambitieus en gedreven gedrag; onderverdeeld in drie subtrekken
5. Competitive achievement motivation	Type A-persoonen werken hard en bereiken graag hun doelen;
6. Time urgency	Zijn gejaagd en verspillen geen tijd
7. Vijandigheid	Ze raken snel gefrustreerd (geblokkeerd in het bereiken van hun doel), kunnen agressief en vijandig doen
Type D persoonlijkheid	Een persoonlijkheidsdimensie die negatieve affectiviteit en sociale inhibitie omvat
Arteriosclerosis	Aderverkalking; mensen met Type A persoonlijkheid hebben hier meer kans op